

dr hab. Dorota Groffik, prof. AWF
Zakład Metodyki WF
Katedra Teorii i Metodyki WF
Akademia Wychowania Fizycznego im. J. Kukuczki
w Katowicach

Katowice, 14.09.2017 rok

Recenzja

rozprawy doktorskiej pt.: **"Uwarunkowania zmian aktywności fizycznej młodzieży podejmującej studia na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu"**

Autor: mgr Izabela Pruska

Promotor: dr hab. Robert Szeklicki, prof. AWF

Oryginalność, znaczenie naukowe i aplikacyjne podejmowanego tematu.

Najnowsze wymagania stawiane wobec nauki, w społeczeństwie opartym na wiedzy, wyznaczają aplikacyjny kierunek rozwoju badań naukowych. Podjęty przez Autorkę dysertacji temat można zaliczyć do tego nurtu. Za największe bowiem znaczenie dysertacji należy uznać możliwość upowszechnienia wychowania fizycznego wśród studentów szkół wyższych, jak również poszukiwanie czynników wpływających na uczestnictwo w aktywności fizycznej.

Kontynuowanie zajęć z wychowania fizycznego po zakończeniu szkoły średniej jest jak najbardziej uzasadnione. Pozwala bowiem na wzmacnianie nawyku uczestnictwa w aktywności fizycznej w życiu dorosłym, jak również daje możliwość poznania nowych umiejętności w zakresie różnych form rekreacyjno-sportowych, co związane jest z możliwością wyborów zajęć ruchowych podczas studiów. Jest to ostatni etap edukacji dający możliwość wykształcenia nawyku uczestnictwa w aktywności fizycznej, jeśli proces ten nie nastąpił we wcześniejszych etapach. Dlatego też zapewnienie odpowiednich warunków do uczestnictwa w aktywności fizycznej podczas studiów jest ważne i zasługuje na uwagę. Badania prowadzone w tym obszarze wskazują możliwości rozwoju edukacji w zakresie wychowania fizycznego na najwyższym szczeblu kształcenia. Większość osób jest przekonywana o dobroczynnym wpływie aktywności fizycznej na zdrowie i zapobieganiu chorobom cywilizacyjnym, jednak nie każdy ma możliwość uczestnictwa w formach jak najbardziej korzystnych czy też

atrakcyjnych dla siebie. Stwarzanie zatem warunków do uczestnictwa w ruchu przez instytucje kształcające, jak również przez pracodawców staje się wymogiem w dzisiejszym pędzącym życiu.

Struktura pracy

Treść zawarta w rozprawie odpowiada pod względem merytorycznym tematowi pracy. Układ pracy jest zgodny z zasadami pracy naukowej, typowy dla prac badawczych w naukach o kulturze fizycznej. Dysertacja zawarta jest na 127 stronach wydruku komputerowego. Tekst uzupełniają 32 ryciny i 24 tabele. Całość została podzielona na 7 rozdziałów (do których Doktorantka zaliczyła niepotrzebnie Piśmiennictwo), aneks oraz streszczenie w języku polskim i angielskim. Rozdziały są kompletne, logicznie podzielone na podrozdziały, z wyjątkiem rozdziału 2 „Sformułowanie problemu, uzasadnienie podjęcia badań i cele pracy”, w którym zdaniem recenzenta, oznaczenie problemu badawczego i celów pracy jako osobny rozdział, ułatwiłoby czytelnikowi analizę treści. Przedstawienie problemu badawczego jest jedną z najważniejszych części pracy naukowej, wyznaczającą zakres wątpliwości, jak również określającą obszar badawczych poszukiwań, co zasługuje na podkreślenie i wyszczególnienie w dysertacji.

Ocena merytoryczna pracy

Cel pracy jest zrozumiały i nawiązuje bezpośrednio do tytułu rozprawy.

Pierwszy rozdział, zatytułowany „Wprowadzenie” jest podzielony na trzy podrozdziały, w których Autorka w wystarczający sposób wprowadza czytelnika w przedmiot badań, dokonując przeglądu literatury polsko- i anglojęzycznej, w większości z ostatnich kilku lat. Autorka przedstawia najistotniejsze kwestie związane z aktywnością fizyczną i jej uwarunkowaniami środowiskowymi i osobniczymi. Na uwagę zasługuje również fragment dotyczący uzasadnienia sensu podjętych badań, mających na celu ustalenie czynników determinujących aktywność fizyczną studentek i studentów poznańskich uczelni.

W pracy sformułowano 3 cele szczegółowe i cel aplikacyjny, nie zawarto natomiast pytań badawczych jak również hipotez. Układ taki jest rzadko spotykany w pracach naukowych, jednak akceptowany.

Oceniając rozdział metodologiczny należy uznać, że został on napisany prawidłowo, chociaż pewne zastrzeżenie budzi zastosowanie kwestionariusza IPAQ. Mianowicie, w I etapie zastosowano kwestionariusz IPAQ prosząc badanych o udzielenie odpowiedzi na pytania

odnoszące się do typowego tygodnia nauki w szkole średniej (opis metodologii na str. 34). Biorąc pod uwagę, że byli to studenci rozpoczynający studia, pytanie moje brzmi na ile rzetelnie wypełnili kwestionariusz sięgając pamięcią wstecz. Do jakiego tygodnia odnieśli się respondenci w okresie szkoły średniej? Tygodnia w porze letniej, zimowej? Doktorantka pisze „typowego tygodnia nauki w szkole średniej”. Należy pamiętać, że aktywność fizyczna ma charakter sezonowy, związany z warunkami klimatycznymi. Poza tym, jak respondenci zinterpretowali polecenie zawarte w kwestionariuszu IPAQ - „...należy brać pod uwagę tylko te czynności, które jednorazowo trwały co najmniej 10 minut”. Zdaniem recenzenta, rzetelne określenie objętości aktywności fizycznej odnoszącej się do kilku miesięcy wstecz, może sprawiać problem. W II etapie Doktorantka również zastosowała ten sam kwestionariusz, tym razem w odniesieniu do przeciętnego tygodnia podczas studiów. W tym wypadku badany jest w stanie dokładniej wypełnić kwestionariusz, bo dotyczy to czynności bieżących. Uwaga jednak moja, najważniejsza, dotyczy prawidłowego zastosowania kwestionariusza IPAQ. Narzędzie to służy do oceny ostatnich 7 dni, a nie oceny typowego tygodnia.

Po raz pierwszy spotykam się z zastosowaniem kwestionariusza IPAQ do określenia intensywności wysiłków dotyczących przeciętnego tygodnia, a w przypadku I etapu wysiłków odbywających się kilka miesięcy wstecz. Proszę wyjaśnić na obronie skąd taka metodologia badań. Wprawdzie początkowe opracowania kwestionariusza IPAQ dopuszczały ocenę przeciętnego tygodnia, ale było to podczas poszukiwania jak najbardziej rzetelnego i trafnego opracowania ankiety, która w wersji końcowej została przystosowana do oceny aktywności fizycznej 7 ostatnich dni.

W pracy zastosowano tylko subiektywną metodę oceny aktywności fizycznej i jej uwarunkowań wykorzystując dwa kwestionariusze: „Międzynarodowy Kwestionariusz Aktywności Fizycznej” oraz „Środowiskowe i osobnicze uwarunkowania aktywności fizycznej studentów Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu” i dlatego tym bardziej należy zadbać o rzetelność badań. Proszę o zajęcie stanowiska w tej kwestii podczas obrony pracy doktorskiej.

W kolejnym rozdziale „Wyniki” Doktorantka przejrzysto prezentuje w formie graficznej, tabelarycznej i opisowej rezultaty prowadzonych badań. Jedyna uwaga dotyczy braku umieszczenia pod tabelą rozwinięcia skrótu „ns”, który dla czytelnika nie jest do końca zrozumiały, może się jedynie domyśleć, że dotyczy on braku różnic istotnych statystycznie.

Rozdział „Dyskusja” świadczy o dojrzałości naukowej Doktorantki, która dość logicznie konfrontuje wyniki badań z aktualnymi danymi dostępnymi w literaturze badanego obszaru. Na uwagę zasługuje komplementarność rozdziałów „Wyniki badań” i „Dyskusja”. Ich

podrozdziały wzajemnie się dopełniają, co ułatwia czytelnikowi analizę tej części Dysertacji, jak również zachęca do dyskusji z jej Autorem. Analiza wyników bowiem, skłoniła recenzenta do zadania pytania, z prośbą o odpowiedź podczas obrony pracy doktorskiej. Mianowicie w rycinie nr 6 Doktorantka przedstawia odsetek kobiet i mężczyzn uczestniczących w wysiłkach o różnej intensywności. Porównując odsetek kobiet uczestniczących w chodzie w I i II etapie zauważamy znaczącą różnicę. Czym można tłumaczyć mniejszą liczbę kobiet uczestniczących w wysiłkach o intensywności niskiej w II etapie badań? Spadek o ponad 13% jest znaczący, tym bardziej, że II etap dotyczył miesięcy sprzyjających spacerom – wiosna. Doktorantka w „Dyskusji” na str. 87 pisze, że „...pozytywny w przypadku kobiet jest wzrost aktywności umiarkowanej oraz prawie trzykrotny spadek niskiej aktywności w trakcie pierwszego roku studiów”. Czy rzeczywiście spadek wysiłków o intensywności niskiej, czyli chodu jest korzystny? Czy nie lepiej byłoby zachować objętość chodu u kobiet przy jednoczesnym wzroście aktywności o wysiłkach z intensywnością od umiarkowanej do wysokiej? Chód jak wiemy jest najbardziej popularną i najtańszą aktywnością fizyczną, szczególnie preferowaną przez dziewczęta i kobiety dorosłe. Proszę o ustosunkowanie się do uwagi recenzenta.

„Wnioski” z pracy zostały przedstawione przez Autorkę w pięciu punktach. Rozdział ten jest ważny, wyjaśnia bowiem nasze wątpliwości i odpowiada na postawione cele. Doktorantka jednak, zdaniem recenzenta, zapisała wnioski w sposób zbyt szczegółowy i rozproszony, zmuszając czytelnika do poszukiwania odpowiedzi na cele postawione w dysertacji. Doktorantka umieściła pod każdym podrozdziałem wnioski podsumowujące każdy wątek naukowy, co uważam za logiczne i sensowne. We wnioskach końcowych czytelnik oczekuje konkretnych odpowiedzi na postawione cele. Tymczasem pięć końcowych wniosków utrudnia czytelnikowi odnalezienie konkretnych konkluzji. Poza tym w celach pracy zawarto cel aplikacyjny dotyczący sformułowania zaleceń dla osób i instytucji realizujących zajęcia z wychowania fizycznego dla studentów. Recenzent niestety nie odnalazł w pracy tychże wskazówek i prosi o uzupełnienie w ewentualnej publikacji, jak również o przygotowanie zaleceń na obronę doktoratu.

Ostatnia wątpliwość dotyczy wniosku na stronie 41 „Aktywność fizyczna studentów UAM po pierwszym roku studiów istotnie wzrosła”. Czy wniosek ten jest wiarygodny? Wracam do problemu poruszonego wcześniej, a dotyczącego wykorzystania kwestionariusza IPAQ, szczególnie w I etapie badania. Być może w ewentualnej publikacji warto przedstawić jedynie wyniki badań dotyczące środowiskowych i osobniczych uwarunkowań aktywności fizycznej studentów badanych w II etapie.

Ocena formalnej strony rozprawy

Strona formalna pracy została niedopracowana. Przypuszczam, że pośpiech w przygotowaniu pracy doktorskiej był powodem błędów o charakterze przede wszystkim formalnym. Zwracam uwagę na najważniejsze błędy, aby przy ewentualnym opublikowaniu tego dzieła ułatwić Autorce korektę.

Błędy literowe występują między innymi w zapisie tytułu pracy doktorskiej. Brak litery "e" w wyrazie „podejmującej”. W celu głównym natomiast zabrakło przyimka „na” „...młodzieży rozpoczynającej studia na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu”. W sformułowanym celu 3 natomiast brakuje przyimka „z” „...systemu wychowania fizycznego z poziomem aktywności fizycznej studentów”.

Występują również błędy w zapisie źródeł w tekście, jak i w „Piśmiennictwie”. Przytaczam niektóre dla przykładu:

s. 7 jest Casperesen, Powell i Charistenson, 1985 powinno być: Caspersen, Powell, Christenson, w piśmiennictwie natomiast brak litery „l” w nazwisku Powell,

s. 27 jest Laudańska-Korska i Korska, w piśmiennictwie Laudańska-Krzemińska i Korska;

s. 103 źródło autorstwa King i wsp. W tytule jest „...collage students: Rusing...”, powinno być college students: Using;

s. 110 źródło autorstwa Ullrich-French. W tytule jest „...motaviation and behacior cross...” powinno być motivation and behaviour across.

Brak również niektórych źródeł w spisie Piśmiennictwa wykorzystanych w tekście:

s. 6 Drabik, 2009; s. 8 Drabik, 1995; s. 14 Łobożewicz i Wolańska 1994.

Sugeruję ponowną korektę zapisu źródeł wybierając odpowiednie standardy edytorskie przed ewentualną publikacją. Proponuję standardy na podstawie reguł APA – (American Psychological Association), które niestety nie do końca zostały zachowane.

Uwagi końcowe i wnioski

Całość rozprawy należy ocenić pozytywnie. Wybrany bowiem problem jest ważny i interesujący, a jego próba rozwiązania jest wstępem do dalszych badań do których zachęcam Doktorantkę. Pozytywne elementy recenzowanej pracy to: dobre rozpoznanie literatury przedmiotu badań, duża liczba badanych (922 osoby w I etapie i 610 osób w II) jak również dojrzała dyskusja Doktorantki.

Praca zawiera również błędy, fragmenty zasługujące na krytykę i dyskusję, na które recenzent zwrócił uwagę. Popęłnianie błędów ma wymiar ludzki ale i pozwala na ciągłe doskonalenie warsztatu pracy, do czego gorąco zachęcam Doktorantkę.

Liczę również na rzeczowe wyjaśnienie wskazanych wątpliwości i oczekuję odpowiedzi na postawione przeze mnie pytania, podczas obrony pracy doktorskiej.

W związku z powyższym wnoszę do Wysokiej Rady Wydziału Wychowania Fizycznego, Sportu i Rehabilitacji Akademii Wychowania Fizycznego w Poznaniu o dopuszczenie mgr Izabeli Pruskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

A handwritten signature in blue ink, reading "Dorota Górecka". The signature is written in a cursive, flowing style.